■ روزنامه فرهنگی - اجتماعی صبح ایران
■ صاحب‌امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران
■ مدیر مسئول: یوسف قوچانی غروی

جام جم

پنجشنبه ۲۸ فروردین ۱۴۰۴ | ۱۸ شوال ۱۴۴۶
۲۰ صفحه | سال بیست‌وپنجم - شماره ۷۰۲۱
Thursday | April 17 | 2025

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹ ■ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱
■ دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳ ■ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۰۰۰ ■ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
■ امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۴ ■ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ ■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰

تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴
چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم
شاپا: ISSN1735-3637

■ پایگاه اطلاع‌رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir
■ پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

فرهنگ کجای سبد خانوار قرار دارد؟

وضعیت هزینه‌کرد فرهنگی ایرانیان در یک سال چگونه است؟

برای اهالی فرهنگ همواره این سؤال مطرح است که مردم چقدر برای فرهنگ هزینه می‌کنند؟ پاسخ این سؤال از جهات مختلف اهمیت دارد. به عنوان مثال به ما می‌گوید که فرهنگ چقدر در زندگی مردم پررنگ است یا افراد جامعه چقدر زیست فرهنگی دارند؛ چراکه فرهنگ در بسیاری موارد با کالا یا خدمات فرهنگی در زندگی افراد جاری می‌شود. بدون کالای فرهنگی و مصرف فرهنگی، عملا فعالیت فرهنگی هم غیرممکن می‌شود. همچنین دانستن وضعیت هزینه‌کرد فرهنگی، نسبت هزینه برای فرهنگ به هزینه برای دیگر شئون زندگی را روشن می‌سازد. این شاخص به کسی که فرهنگ را مطالعه می‌کند، نشان می‌دهد تنش‌های اقتصادی چقدر بر زیست فرهنگی افراد تأثیرگذار است و کدام بخش‌ها از مصرف فرهنگی افراد آن‌قدر ضروری است که از تنش‌های اقتصادی آسیب کمتری می‌بینند.

بدون نگاه به داده‌های آماری هم این موضوع قابل حدس است. هزینه‌کرد برای خدمات یا کالاهای فرهنگی در برابر بالا و پایین‌های اقتصادی کشور شکننده و آسیب‌پذیر است. آمار نیز این انگاره‌ها را تأیید می‌کند: تورم، هزینه‌کرد فرهنگی را کاهش می‌دهد. از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲، سهم هزینه‌کرد فرهنگی از کل هزینه‌کرد ایرانیان رو به کاهش بوده است. تنها در سال ۱۴۰۰ رشد خفیفی در این روند مشاهده می‌شود که آن هم به دلیل خروج کشور از شرایط کرونایی است. کاهش ۴ درصدی سهم هزینه‌کرد فرهنگی از کل هزینه‌کرد آن هم طی شش سال ثابت می‌کند همزمان با جهش تورم، اقشار مختلفی از مردم خرید کالاها و خدمات فرهنگی را محدود کرده‌اند.

هزینه‌کرد فرهنگی، به مجموعه هزینه‌هایی اطلاق می‌شود که افراد برای خرید یا بهره‌مندی از محصولات و خدمات فرهنگی نظیر کتاب، صنایع‌دستی، موسیقی، گردش، تفریح و سرگرمی، سینما و تئاتر و... صرف می‌کنند. در سال ۱۴۰۲ سهم مد و پوشاک با اختلاف زیاد از دیگر کالاها و خدمات فرهنگی در مصرف فرهنگی ایرانیان بیشتر بوده است. در حالی مجموع هزینه‌کرد فرهنگی خانوار برای مد و پوشاک در این سال ۱۹۸ همت بوده است که در رتبه بعد، این عدد برای خدمات و محصولات زیبایی ۶۷ همت بوده است. مجموع هزینه‌کرد برای همه دسته‌ها غیر از مد، پوشاک و زیبایی با ۱۴۶ همت، کمتر از مجموع هزینه‌کرد برای این دو دسته با ۲۶۵ همت است. مجموع هزینه‌کرد برای همه دسته‌ها ۲۱۳ همت است؛ این رقم تنها ۱۵ همت بیشتر از دسته مد و پوشاک است. همچنین تنها سهم مد و پوشاک و محصولات زیبایی از مجموع هزینه‌کرد خانوار به بیش از یک درصد می‌رسد.

با نگاه به سهم دسته‌های مختلف فرهنگی از کل هزینه‌کرد خانوار، می‌بینیم که دسته خدمات و محصولات زیبایی و نوشت‌افزار از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ کمترین کاهش را تجربه کرده است. این در حالی است که دسته مد و پوشاک در همین بازه شش‌ساله تقریبا ۱ درصد کاهش سهم داشته است.

روند سهم هزینه‌کرد فرهنگی از مجموع هزینه‌های سالانه خانوار در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ (درصد)

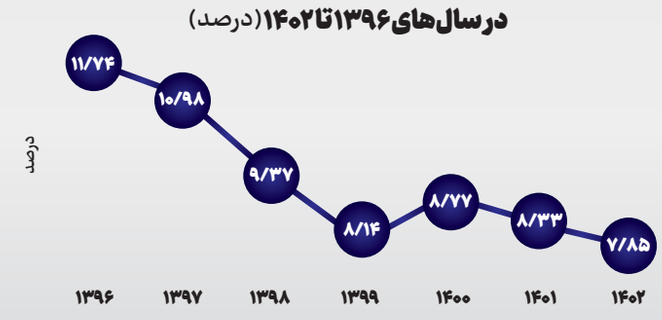

مجموع هزینه‌کرد فرهنگی خانوار در سال ۱۴۰۲ به تفکیک دسته‌ها (همت)

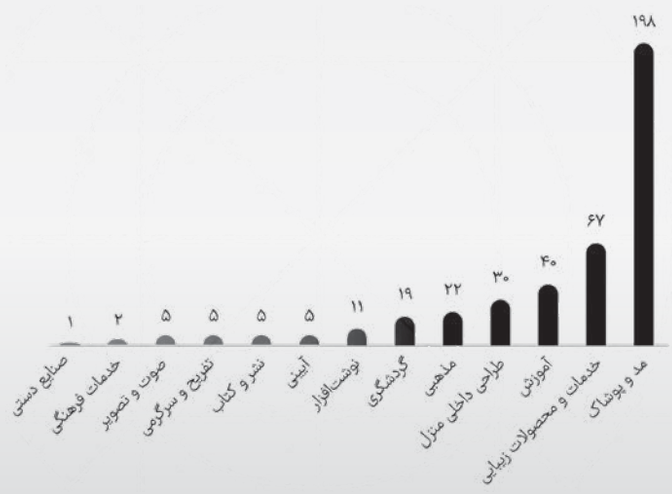

سهم هزینه‌کرد فرهنگی خانوار در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ به تفکیک دسته‌ها (درصد از کل هزینه‌ها)

	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
مد و پوشاک	۴/۷۷	۴/۲۲	۳/۸۰	۳/۹۰	۴/۵۵	۴/۱۷	۳/۷۹
طراحی داخلی منزل	۱/۰۴	۰/۹۶	۰/۷۸	۰/۶۵	۰/۶۹	۰/۵۶	۰/۵۸
گردشگری	۰/۷۵	۰/۷۴	۰/۵۹	۰/۳۲	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۶
صوت و تصویر	۰/۲۶	۰/۲۳	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۱۰	۰/۱۰
تفریح و سرگرمی	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۰۹	۰/۱۱	۰/۱۰
خدمات فرهنگی	۰/۱۵	۰/۱۴	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۳
نشر و کتاب	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۱۵	۰/۱۳	۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۱۰
نوشت‌افزار	۰/۲۰	۰/۲۲	۰/۲۱	۰/۱۷	۰/۱۹	۰/۲۴	۰/۲۱
مذهبی	۰/۷۳	۰/۷۶	۰/۵۶	۰/۳۲	۰/۲۹	۰/۳۴	۰/۴۲
صنایع دستی	۰/۰۶	۰/۱۰	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۳	۰/۰۲
آیینی	۰/۴۱	۰/۴۲	۰/۳۷	۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۱۲	۰/۰۹

اوقات شرعی

اذان ظهر: ۱۲:۰۴	نیمه شب شرعی: ۲۳:۱۹
غروب آفتاب: ۱۸:۳۹	اذان صبح فردا: ۰۳:۵۹
اذان مغرب: ۱۸:۵۸	طلوع خورشید فردا: ۰۵:۲۸

امروز در تاریخ

■ روز جهانی بناها و محوطه‌های تاریخی
■ سالمرگ گابریل گارسیا مارکز/ ۲۰۱۴

حکمت

امام علی(ع): ترس نابجا با ناامیدی مقرون است و کم‌رویی با محرومیت همراه./ نهج‌البلاغه

واحه

شیرینی جان نیست گلوسوز چو شمعم
ای صبح تبسم نمکی در شکر انداز/ بیدل دهلوی

شمیم رحمت

■ پیامبر اکرم(ص):
صدقه دهید و مریضان خود را با صدقه درمان کنید./ کنزالعمال

مشق عشق

■ وصیت‌نامه شهید سیدمهدی حسینی سیاهپوش
«پدران و مادران! فرزندان خود را تربیت اسلامی دهید، همیشه آنها را با مسائل قرآن و اسلام آشنا سازید و آنها را افرادی متقی به جامعه اسلامی تحویل دهید.

نکته روز

نور امید برای بیماران قلبی

براساس پژوهشی که در نشریه Science منتشر شده، تیمی به سرپرستی دکتر مینگفو وو، استاد داروسازی دانشگاه هیوستون، موفق به شناسایی ساختارهایی به نام شبه‌نانولوله‌های تونلی در قلب جنین شده‌اند. این ساختارهای باریک و کشیده، سلول‌های عضله قلب (میوکارد) را به سلول‌های لایه درونی قلب (اندوکارد) متصل می‌کنند و نقش حیاتی در انتقال پروتئین‌ها و پیام‌های حیاتی در فرآیند رشد قلب ایفا می‌کنند.

شکل‌گیری قلب به ارتباط مداوم میان دو لایه اصلی آن بستگی دارد: میوکارد، که عامل ضربان و پمپاژ خون است، و اندوکارد، پوشش داخلی قلب. دکتر وو و تیمش با استفاده از تصویربرداری پیشرفته، برچسب‌گذاری ژنتیکی و ردیابی تماس سلولی، نشان دادند که این لوله‌ها از میان «ژله قلبی» عبور کرده و پیوندی مستقیم میان این دو لایه ایجاد می‌کنند.

وو توضیح داد: این لوله‌ها توانایی انتقال مولکول‌های پیام‌رسان، پروتئین‌های سیتوپلاسمی و وزیکول‌های حامل مواد را دارند و این نقش ارتباطی برای رشد صحیح دیواره قلب حیاتی است.

در مراحل اولیه رشد جنین، پیش از آن‌که سیستم عروقی قلب شکل بگیرد، ساختاری به نام ترابکولا وظیفه انتقال اکسیژن و مواد مغذی را به‌عهده دارد. این ساختارها سطح داخلی قلب را افزایش داده و تبادل را تسهیل می‌کنند. یافته‌های جدید نشان می‌دهند که این لوله‌ها در تشکیل ترابکولا نقش کلیدی دارند.

به‌گفته وو، حذف یا اختلال در این ساختارها موجب اختلال در شکل‌گیری دیواره بطنی قلب و از بین رفتن ترابکولا می‌شود که نشان‌دهنده اهمیت حیاتی آنها در شکل‌گیری ساختاری قلب است.

دکتر وو تأکید دارد که پژوهش‌های آینده باید روی چگونگی شکل‌گیری این لوله‌ها، مکانیسم مولکولی حاکم بر آنها و اثرات انتقال پروتئین‌ها بین میوکارد و اندوکارد تمرکز کند. وی می‌گوید: با شناخت بهتر این مسیر ارتباطی سلولی، ممکن است بتوانیم راهکارهای نوینی برای درمان نارسایی قلبی یا نقص‌های مادرزادی قلب ارائه دهیم.

پیشخوان

به‌دنبال جاودانگی

درباره «ناشناس»؛ رمانی سرشار از تمثیل‌ها و استعاره‌ها

نویسنده: فئودور داستایفسکی
مترجم: حمیدرضا آتش‌برآب
نشر: پارسه
سال انتشار: ۱۴۰۳

در این رمان، داستایفسکی به زندگی در یک دهکده دورافتاده روسی می‌پردازد، جایی که شخصیت‌های گوناگون و عجیب و غریب با یکدیگر در تعامل هستند. محور داستان حول محور یک اشراف‌زاده جوان و نجیب می‌چرخد که به دهکده ستیپان چیکاوا بازمی‌گردد و با درام‌های خانوادگی و اجتماعی روبه‌رو می‌شود. این رمان به خاطر شخصیت‌های رنگارنگ و داستان‌های فرعی غنی‌اش مشهور است. یکی از ویژگی‌های برجسته رمان «ناشناس»، توانایی داستایفسکی در خلق شخصیت‌هایی است که به نظر می‌رسد از دل جامعه روسیه برخاسته‌اند. هر یک از این شخصیت‌ها، ازجمله خودخواهان، خیراندیشان، متظاهران و عاشقان، نماینده جنبه‌هایی از روحیه روسی و انسانیت در کل هستند. داستایفسکی این رمان را در زمان تبعید و زیر فشار سانسور می‌نویسد؛ بنابراین پشت ظاهر ساده آن، رمانی سرشار از تمثیل‌ها و استعاره‌هاست که به وضعیت روسیه در آن زمان اشاره می‌کند. داستایفسکی در این رمان به موضوعاتی مانند قدرت، تقلب، محبت و فداکاری می‌پردازد. طنز موجود در داستان گاهی اوقات تیره و سیاه است اما در عین حال، لحنی گرم و انسان‌دوستانه دارد که خواننده را به خنده وامی‌دارد و همزمان به فکر فرومی‌برد.

درجهت عکس

عکس: حسن عیسی‌پور/ ایسنا

دشت‌هایی چه فراخ

بهار فصل خالد نبی است. تا چشم کار می‌کند دشت‌های فراخ و کوه‌های بلند. تپه‌ماهور خالد نبی در فاصله ۹۰ کیلومتری شمال‌شرق شهرستان گنبد ۵۵ کیلومتری شمال شرق شهر «کلاله» و در شش کیلومتری روستای «گچی سو» برفراز قله کوه «گوگجه‌داغ» واقع شده است.

جهان

اسلام‌هراسی در انگلیس

■ در تازه‌ترین نشانه گسترش اسلام‌هراسی در انگلیس، در حمله افراد ناشناس، سنگ قبور دست‌کم ۸۵ مسلمان تخریب شد.

کیوآرکد را اسکن کنید

دانش

موجودات تازه

■ دانشمندان به نواحی‌ای در ژرفای تاریک و سرد اقیانوس دسترسی پیدا کردند و آنجا موجودات شگفت‌انگیزی یافتند.

کیوآرکد را اسکن کنید

حادثه

سقوط پیرزن!

■ پیرزن ۸۰ ساله روسی از طبقه ششم ساختمانی در یکاترینبورگ روسیه به روی یک خودروی پارک‌شده سقوط کرد و جان سالم به در برد.

کیوآرکد را اسکن کنید

جهان

بغداد سرخ

■ بروز ریزگردها که از کانون‌های غبار کشور عربستان و عراق آغاز شده، وضعیت شهر بغداد را به شکلی آخرالزمانی درآورده است.

کیوآرکد را اسکن کنید

دوردنیا

ژن‌های موسیقی‌باز!

وقتی ژن‌های شما نوع موسیقی‌ای که دوست دارید را تعیین می‌کنند

مقاله به این موضوع می‌پردازد که چرا برخی افراد به‌شدت به موسیقی علاقه‌مند هستند، در حالی که برای دیگران موسیقی صرفا یک صدای پس‌زمینه است.

براساس مطالعه‌ای که توسط محققان موسسه ماکس پلانک انجام شده، ژن‌ها نقش مهمی در میزان لذت بردن افراد از موسیقی ایفا می‌کنند. این مطالعه نشان می‌دهد که تفاوت‌های ژنتیکی بین افراد، می‌تواند بر چگونگی تجربه لذت از موسیقی تأثیر بگذارد.

محققان از رویکرد «مطالعه دوقلوها» استفاده کردند که در آن ویژگی‌های دوقلوهای همسان و غیرهمسان مقایسه می‌شود. این روش به شناسایی نقش ژن‌ها در مقایسه با عوامل محیطی کمک می‌کند. در این مطالعه، داده‌های بیش از ۹۰۰۰ دوقلو از سوئد (متولد بین سال‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰) بررسی شد. این داده‌ها شامل اطلاعاتی درباره حساسیت به پاداش موسیقی، حساسیت کلی به پاداش و توانایی درک ویژگی‌های موسیقی مانند زیر و بم ملودی و ریتم بود.

مطالعه نشان داد که لذت بردن از موسیقی تا حدی ژنتیکی است. بیش از نیمی از تفاوت‌ها در حساسیت افراد به لذت موسیقی به تفاوت‌های ژنتیکی آنها برمی‌گردد. این شامل واکنش‌های احساسی به موسیقی یا لذت بردن از نواختن موسیقی یا دیگران است.

ژن‌هایی که بر لذت از موسیقی تأثیر می‌گذارد تاحدی از ژن‌های مرتبط با توانایی‌های ادراکی موسیقی (مانند تشخیص زیر و بم) یا حساسیت کلی به پاداش (مانند لذت بردن از غذا یا فعالیت‌های دیگر) مستقل هستند. این نشان می‌دهد که لذت بردن از موسیقی یک ویژگی خاص و پیچیده است که مسیرهای ژنتیکی متفاوتی را درگیر می‌کند. محققان دریافتند که جنبه‌های مختلف لذت از موسیقی (مانند تنظیم احساسات از طریق موسیقی یا نواختن موسیقی) تحت‌تأثیر مسیرهای ژنتیکی متفاوتی قرار دارد. این پیچیدگی نشان‌دهنده آن است که هیچ ژن واحدی مسئول علاقه به موسیقی نیست بلکه مجموعه‌ای از ژن‌ها با اثرات کوچک در این امر دخیل هستند.

جاکومو بیگناردی، نویسنده اصلی مطالعه، معتقد است که این یافته‌ها می‌توانند به درک عمیق‌تری از چگونگی لذت‌بخش شدن تجربیات در ذهن انسان منجر شوند. موسیقی به‌عنوان یک پدیده که چارلز داروین را نیز شگفت‌زده کرده بود، همچنان موضوعی پیچیده و جذاب برای مطالعه است.

این مقاله اشاره می‌کند که موسیقی نه‌تنها بخشی از فرهنگ انسانی، بلکه بخشی از تکامل زیستی انسان است. موسیقی در پیوندهای اجتماعی، توسعه زبان و انتقال تاریخ شفاهی در جوامع اولیه نقش داشته است. این مطالعه تأیید می‌کند که علاقه به موسیقی، ممکن است ریشه‌های ژنتیکی عمیقی در تکامل انسان داشته باشد.